

Beleidsplan Stichting Eerherstel Joodse Begraafplaats Zeeburg 2019 -2022

Inleiding

De Stichting Eerherstel Joodse Begraafplaats Zeeburg is gericht op het cultuurhistorisch behoud van de monumentale Joodse Begraafplaats Zeeburg in Amsterdam. Daarnaast wordt beoogd de bekendheid van deze joodse erfgoedinstelling te vergroten. De in 1714 gestichte Joodse Begraafplaats Zeeburg in Amsterdam-Oost is tot de Tweede Wereldoorlog in gebruik geweest als laatste rustplaats voor Asjkenazische joden. Op het moment van grootste omvang lagen hier 100.000 mensen begraven. Na het afstaan van een aantal stukken voor de aanleg van de Amsterdamsebrug over het Amsterdam-Rijnkanaal liggen er nog ruim 70.000 graven. Daarmee is het de grootste joodse begraafplaats van Nederland en een van de grootste van West-Europa.

In de aanloop naar het 300-jarig bestaan in 2014 is Stichting Eerherstel Joodse Begraafplaats Zeeburg opgericht om uitvoering te geven aan cultuurhistorisch herstel van de begraafplaats. Het cultuurhistorisch belang van de begraafplaats is groot. De gemeente Amsterdam onderstreepte dat in 2014 met de toekenning van de status van gemeentelijk monument. Voor de joodse gemeenschap en voor andere Amsterdammers biedt deze begraafplaats een herinnering aan het leven van het joodse proletariaat van voor de Holocaust. Tijdens de maandelijkse Open Dagen en op Open Monumentendag trekt de begraafplaats honderden zeer geïnteresseerde bezoekers, nu al jarenlang. Met hen ontstaan geanimeerde gesprekken over de joodse geschiedenis en over het hedendaagse jodendom. Ook behandelt de stichting veel aanvragen van joodse nabestaanden uit binnen- en buitenland die op zoek zijn naar een specifiek graf.

Stichting Eerherstel Joodse Begraafplaats Zeeburg is in 2008 opgericht vanuit deels joodse kring om de ernstige verwaarlozing van de begraafplaats een halt toe te roepen. In goed overleg met de NIHS, de eigenaar van de begraafplaats, draagt Stichting Eerherstel zorg voor restauratieve werkzaamheden en regelt de inzet van gidsen voor de Open Dagen. Stichting Eerherstel heeft in de oprichtingsfase donaties geworven voor de restauratie van grafstenen. De stichting heeft geen structurele inkomsten. Er zijn ruim dertig vrijwilligers voor de stichting actief, deels als gidsen en deels voor natuuronderhoud. Daarnaast verrichten vrijwilligers veel historisch onderzoek. Ook de goed geraadpleegde website over de geschiedenis van de begraafplaats wordt op vrijwillige basis onderhouden. Stadsdeel Oost/de gemeente Amsterdam en Stichting Eerherstel hebben in een convenant vastgelegd dat de gemeente Amsterdam een deel van het groenonderhoud voor haar rekening neemt zodat bezoekers over gemaaide paden kunnen lopen en de gerestaureerde stenen zichtbaar blijven. Tijdens de maandelijkse open zondagen (met uitzondering van de wintermaanden) en tijdens Open Monumentendagen en andere speciale gebeurtenissen is de begraafplaats opengesteld voor bezoekers. Daarnaast verzorgt de stichting rondleidingen op aanvraag. De stichting heeft de wens de openstelling uit te breiden door meer excursies op aanvraag te verzorgen en door een educatief aanbod voor basisscholen op te zetten.

Activiteitenplan 2019 - 2022

1. Restauratie grafvelden en grafstenen

Deze activiteit omvat vier deelprojecten:

1a) Herstel van het talud vanaf de ingang aan de Valentijnkade Dit is de toegangsroute voor bezoekers, maar het talud is aan het verzakken. De keerwand moet dringend worden hersteld. Daarmee wordt schade aan de naastgelegen kindergraven voorkomen.

1b) Herstel van het hoofdpad van het zuidelijke veld van de begraafplaats Het herstel van de oorspronkelijke loop van dit pad is geschiedkundig van belang, maar ook vanwege de toegankelijkheid voor bezoekers: het huidige niet-bestrated pad is een groot deel van het jaar te drassig om te belopen.

1c) Herstel van het hoofdpad van het middenveld Aan de oostelijke rand van het middenveld liep ook een hoofdpad. Bij recent groenonderhoud is dit bestrated pad deels te voorschijn gekomen, maar het dreigt weg te zakken in de sloot.

1d) Restauratie grafstenen op zuidelijke en middenveld Langs het hoofdpad van het zuidelijke veld en op het middenveld wil Stichting Eerherstel nog circa twintig grafstenen restaureren en beter zichtbaar maken voor bezoekers. Tot nu toe is een restauratie uitgevoerd van honderd grafstenen van volwassenen en negen stenen van kinderen uit de periode 1883-1885. Dit zijn de grafvakken die direct aan de Valentijnkade grenzen.

2. Ecologisch behoud

Terugdringing verbossing De Joodse Begraafplaats Zeeburg kon na de Tweede Wereldoorlog niet meer adequaat onderhouden worden. Daardoor zijn sommige grafvelden bebost geraakt met grote schade aan de graven en grafstenen. Die ontwikkeling is niet meer terug te draaien. Nu dreigt echter verdere verbossing van de resterende open grafvelden. Op dit moment is dit een open rietlandschap, maar wilgenopschot en oprukkende braamstruiken zullen zonder snel ingrijpen het riet gaan overwoekeren. Het is van groot belang deze ontwikkeling te stuiten en deels weer ongedaan te maken. De gemeente Amsterdam neemt een deel van deze werkzaamheden voor haar rekening. Ook de vrijwillige natuurwerkgroep van Stichting Eerherstel doet mee om na grote ingrepen voor jaarlijks onderhoud van de vrijgemaakte plekken te zorgen.

3. Vergroting bekendheid Joodse Begraafplaats Zeeburg

Deze activiteit omvat drie deelprojecten:

3a) Professionele training gidsen Stichting Eerherstel. Zo kunnen de gesprekken met bezoekers tijdens Open Dagen een nog betere invulling krijgen en kan de stichting bovendien meer excursies op aanvraag organiseren voor groepen bezoekers. Deze training moet jaarlijks worden herhaald voor nieuwe lichten vrijwilligers.

3b) Plaatsing nieuwe informatieborden De bestaande informatieborden op drie locaties bevatten achterhaalde informatie.

3c) Educatief programma voor basisscholen

Stichting Eerherstel zou graag de basisscholen in Amsterdam voorzien van een educatief aanbod dat bestaat uit een informatieboekje over de begraafplaats (gericht op kinderen) en rondleidingen voor klassen, gegeven door daartoe opgeleide gidsen. Veel basisscholen in Amsterdam kennen een multiculturele populatie. Bij excursies op de begraafplaats kunnen gesprekken ontstaan over joodse geschiedenis, maar ook over de hedendaagse positie van joden.